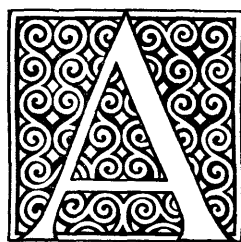

Német lovasság Lengyelországban.

OFFENZIVÁNK A KÖZÉPSŐ-BÜG ELLEN. BRESZT-LITOVSK ELESTE ÉS AZ OROSZ FRONT SZÉTSZAKÍTÁSA.

Az oroszoknak Varsó eleste utáni helyzetét röviden a következőkben vázolhatjuk: Frontjukat mind a Visztula, mind a Narev mellett benyomtuk. Dél felől József Ferdinánd főherceg és Mackensen seregei szorongatták centrumukkal. A Nyemen mellett és Kelet-Galiciában még tartották magukat.

Az ellenségnek akaratlanul azt a kérdést kellett önmaga előtt felvetnie, hogy kínálkozik-e még számára olyan vonal, amelynek megtartását a siker reményével kísérheti meg? A Polesjen innen — ezt konstatálnia kellett — már nem található ilyen természetes védővonalra. A Nyemen-szakasz Kovná mellett — északi irányban — már túl volt szárnyalva és az orosz hadvezetőségnek számolnia kellett a lehetőséggel, hogy ez rövid idő alatt — Grodnó körül — dél felől is meg fog történni. Az oroszoknak tehát lassan-lassan meg kellett barátkozniuk azzal a gondolattal, hogy előbb-utóbb a Nyemenről is lé kell mondaniuk.

Grodnó és Breszt-Litovszk között nem volt olyan frontális akadály, mely a védelemnek kedvezett. A Bugra — Breszt-Litovszktól délre — lehetett volna, mint ilyenre, gondolni, de ezt az orosz szakaszt Böhm-Ermolli és Macken-

sen seregei már erősen áttörték és Ugruszkától északra, ahol az oroszok még helytállottak, nap nap után még jó darabbal felgöngyölték.

Igy tehát az ellenség nem tehetett egyebet, mint hogy a további visszavonulásra szánja rá magát.

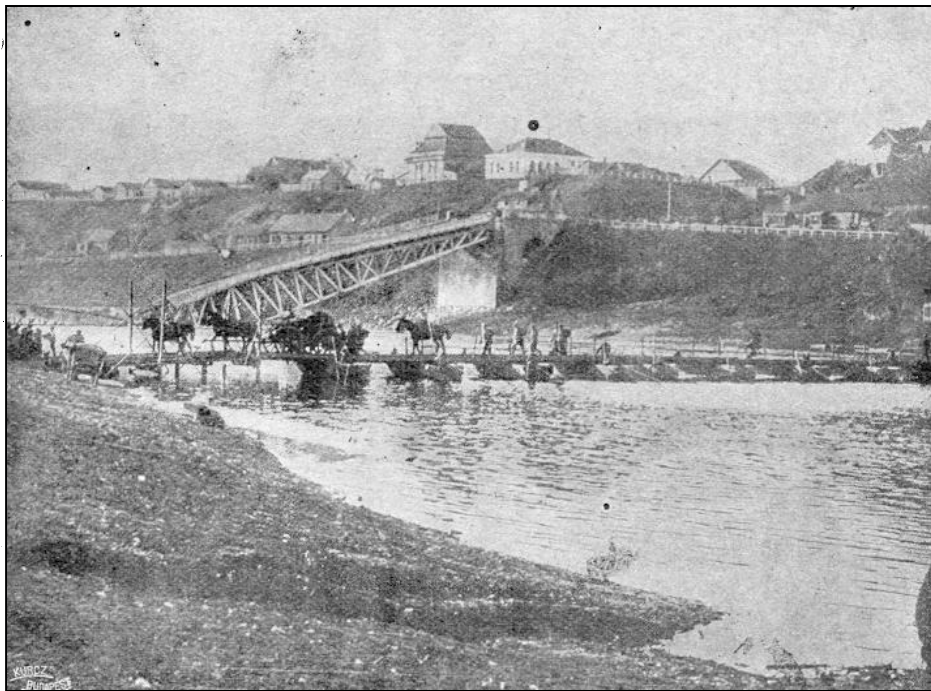
Mikor ennek a szükségességét belátta, újabb kérdések merültek fel előtte. Még pedig elsősorban nem az, hogy hová vonuljon vissza, hanem általában, hogy milyen módon és melyik irányban.

Ha a szövetségesek megszakítás nélkül folytatják offenzívájukat, az oroszok csak a Dűna és Dnyepr mellett, tehát a Polesjétől keletre gondolhattak megállásra, nyugalomra.

Igen ám, de az adott körülmények között hogyan juthatnak el a Dűnái és a Dnyeprig.

A Polesje területét — nyugatról kelet felé — csak egyetlen vasútvonal szelte át, az, mely Pinszken át Homelbe vezetett. De ha ez a vasút kétvágányú volt is, arra még csak gondolni sem lehetett, hogy a Bug mellett álló orosz seregnek akárcsak a zömét is rajta szállítsák keletre.

Egy másik kétvágányú vonal, mely Breszt-Litovszkból Kovelen át a Polesje déli szegélyén vezetett Kievbe, szintén rendelkezésére állt ugyan még az oroszoknak, de haderőink már erősen fenyegették. Vladimir-Volinszki-

Elpusztított vashíd a Nyemen-folyón. Mellette az új hadihíd.

ben ugyanis már a mi csapataink voltak és így az oroszoknak minden pillanatban számolniok kellett azzal a lehetőséggel, hogy ezek a csapatok Kovelig is előnyomulnak és így az említett vasútvonalat használhatatlanná teszik számukra. S így az orosz hadvezetőségnek a vasúton lebonyolítandó visszavonulás szempontjából le kellett róla mondania.

S így a kelet felé törekvő ellenségnek csak a Pinszk—homeli Polesje-vasút állott rendelkezésére, menetelésre pedig csak a mocsarakon át vezető országutakat használhatta.

Ám ez utóbbiak nem voltak alkalmasok hosszabb ideig tartó nagyobb train-forgalom vagy más egyéb nagyméretű szállítások lebonyolítására.

Az az egyenes, közvetlen visszavonulási vonal, mely kelet felé a

Rokitnói-mocsarakon vezetett keresztül, stratégiai szempontból a leghelyesebb volt ugyan, de az oroszokra nézve ezer veszedelmet rejtett magában. Nagyobb seregtömegek, melyek a Polesjén lettek volna kénytelenek átvonulni, a leg-

végzetesebb helyzetbe kerülhettek.

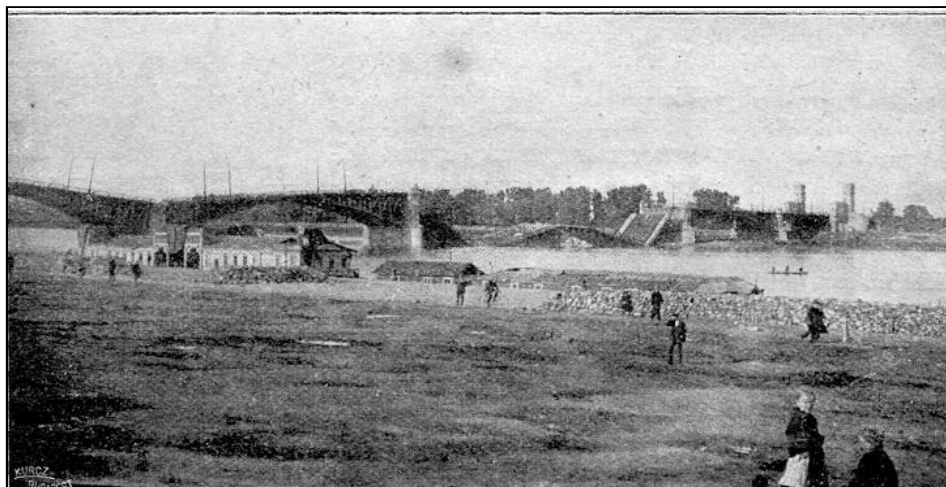
Földrajzi szempontból sokkal jobban kedveztek a viszonyok olyan terv keresztülvitelének, mely a visszavonulást északkeleti irányban Minszk és Vilna felé rendelte volna el.

Breszt-Litovszk területéről három, végigkettős-vágányú vasút és számos országútszerű párhuzamos közlekedési vonal vezetett a Dünaburg—Szmolenszkszakasz felé. Így hát északkeleti irányban részben vasúton, részben gyalog — nagy seregtömegek is meglehetősen kedvező viszonyok között vonulhattak volna vissza.

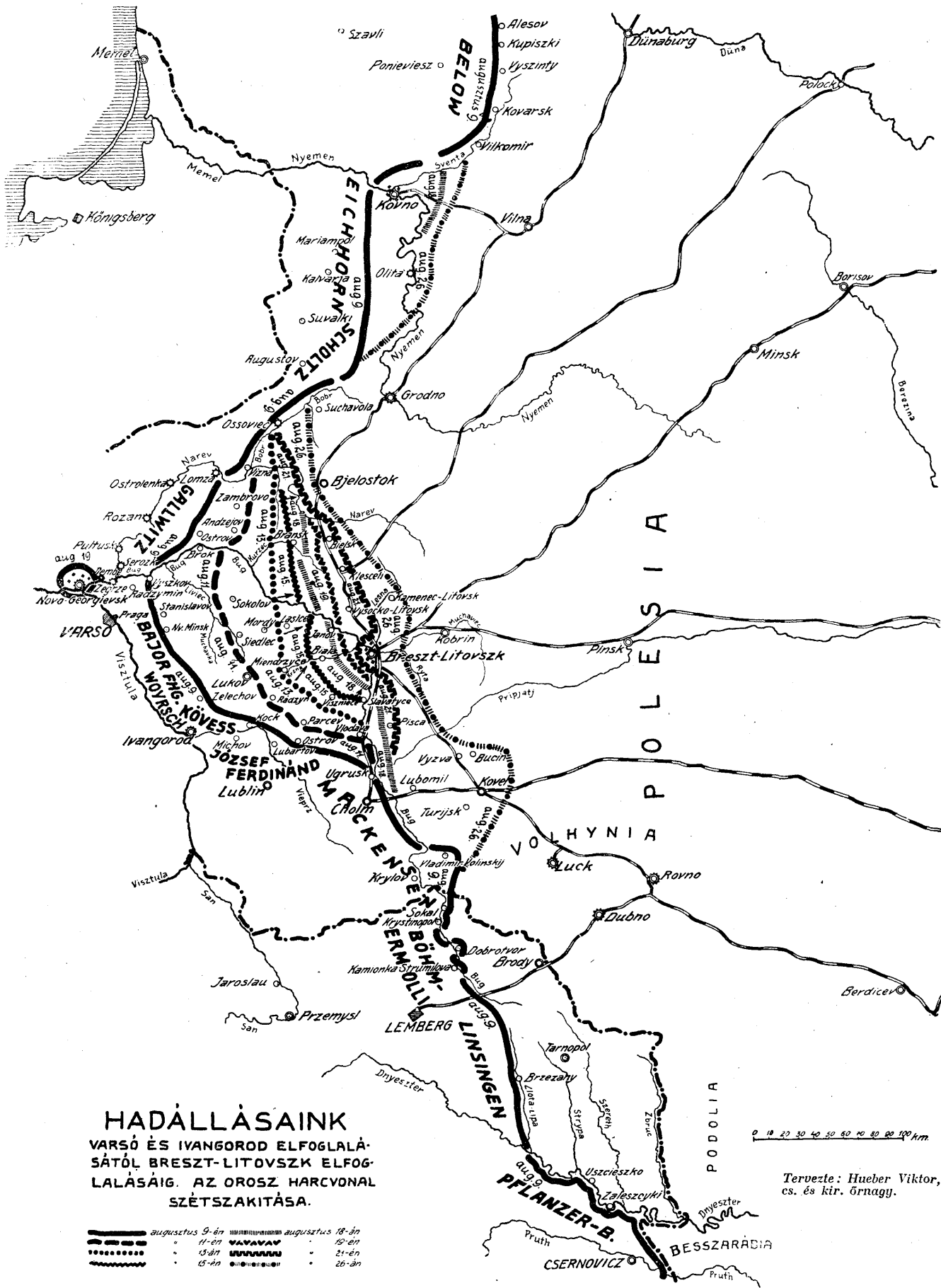
De ez elé a terv elé is nagy nehézségek gördültek [már akkoriban. Nemcsak hogy teljesen excentrikus irányban kellett volna a visszavonulást végrehajtani, de északi oldalát még külön veszedelem is fenyegette. A németek ugyanis Kovno előtt állottak és észak felé már túl is szárnyalták ezt az erődöt.

A németeknek minden további, Vilna elleni előretörése azzal a veszedelemmel fenyegette az oroszokat, hogy Below hadserege Vilna előtt elállja útjukat és a Duna irányában teljesen elzárja előlük a visszavonulás lehetőségét.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a haretéri helyzet nem volt ellenségeink számára kedvező.

A felrobbantott Visztula-híd Varsó és Praga között.

HADÁLLÁSAINK
VARSÓ ÉS IVANGOROD ELFOGLALÁSÁTÓL BRESZT-LITOVSK ELFOGLALÁSÁIG. AZ OROSZ HARCIVONAL SZÉTSZAKÍTÁSA.

—	augusztus 9-én	—	augusztus 18-án
•••••	11-én	•••••	19-én
•••••	13-án	•••••	21-én
•••••	15-án	•••••	26-án

Tervezte: Hueber Viktor, cs. és kir. őrnagy.

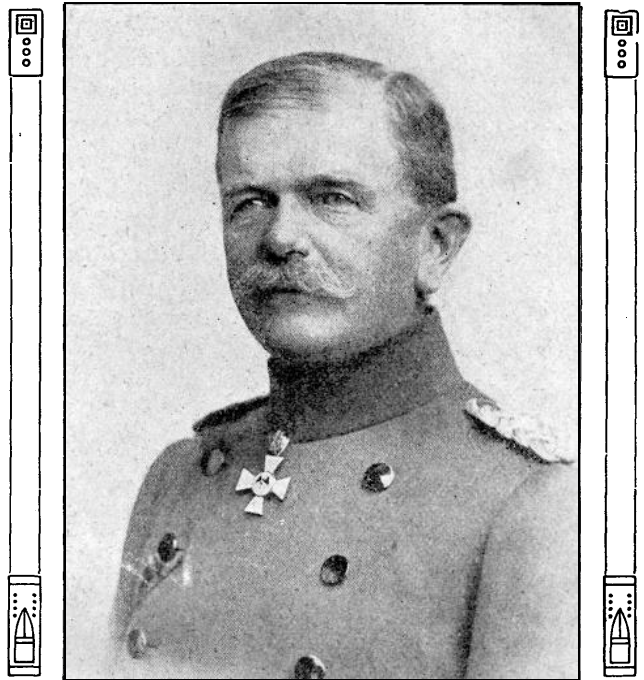
Az orosz hadsereg zömének sorsa attól függött, hogy az orosz hadvezetőség elég hosszú ideig távol tudja-e a németeket a Vilna körüli területtől tartani.

Ám a német hadvezetőség nyilvánvalón egyáltalában nem helyezte arra súlyt, hogy az oroszok előtt — egy második Szedánra gondolva — még a legnagyobb áldozatok árán is elvágja a visszavonulás útját. Hiszen azt, amit tulajdonképpen akartak, a háború igazi célját immáron elérték: az ellenséget eddig nagy kitartással védett területek átadására kényszerítették, miközben folyton gyöngítették, sőt ki is merítették...

* * *

Augusztus 9-ig a bajor herceg és Gallwitz seregének belső szárnyai egészen a Bug melletti Viszkovig nyomultak előre. Így hát Novo-Georgievszket most már teljesen bekerítették a németek. Védőserege nem vonult el idejében és így nem tehetett egyebet, mint hogy a zászló becsületéért, amíg csak lehetséges, helyén maradjon. Magától értetődik, hogy a vár nem kerülhette el végül a megadást. A németek különben már meg is kezdték bombázását.

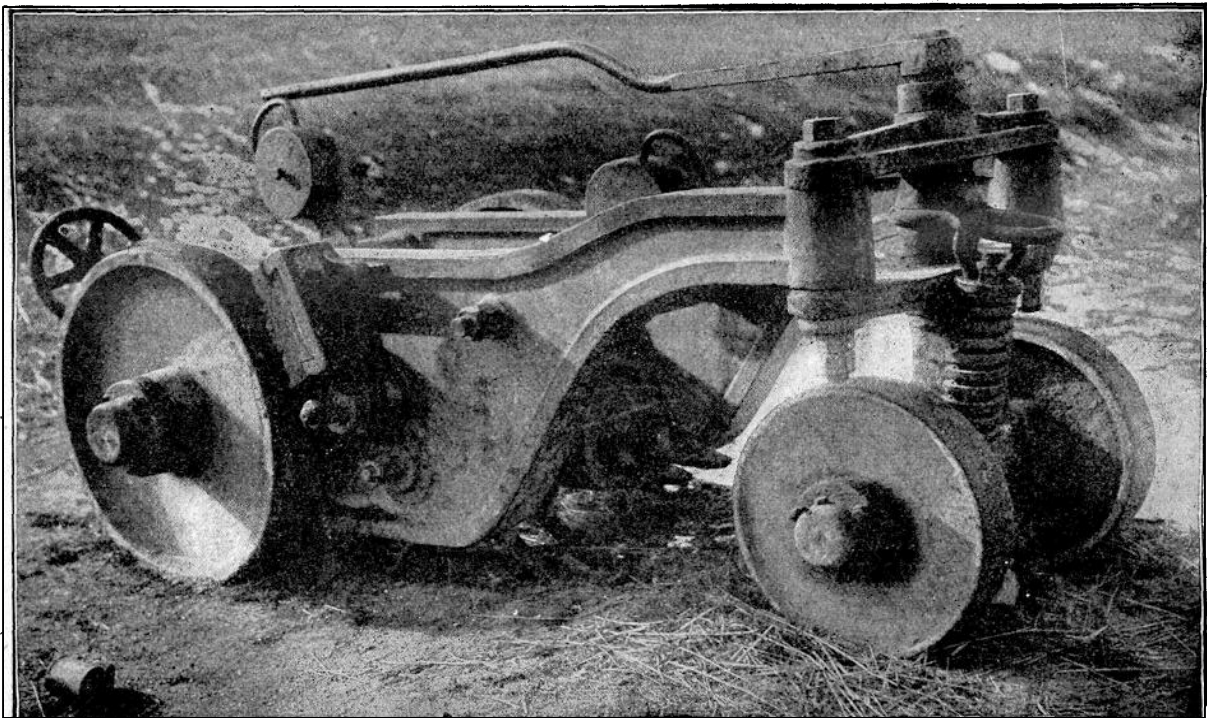
Lomzát 9-ikén Scholtz serege foglalta el. Ezzel a megerősített Narev-szakasznak utolsó részét is szabaddá tették a németek.

Scholtz német
tüzérségi tábornok.

Ciolina J. B.,
Frankfurt, febr.

József Ferdinánd serege teljesen átvette az ellenséget a Vieprzen és északkelet felé szorította. A következő két napon különösen a bajor herceg serege, valamint Gallwitz és József

Orosz útpusztító gép, amellyel az oroszok nagy visszavonulásuk alkalmával az utakat használhatatlanná akarták tenni.

Ferdinánd seregeinek hozzá csatlakozó szárnyai hatolnak tovább kelet felé. A front láthatóan megrövidül.

Ettől kezdve érdekes katonai újításnak lehetünk szemtanúi.

Régebben a küzdő erőknél legnagyobb összefoglalása a hadsereg volt. A hadsereg több hadtestre, ez hadosztályokra, a hadosztály dandárokra, ez ezredekre, zászlóaljakra stb.-ire tagozódott.

Azokat a csoportokat, melyekkel egy-egy parancsnok közvetlenül rendelkezik, az ő rendelkezési egységeinek nevezik. A tapasztalat azt ajánlja, hogy egy-egy parancsnok négy-, legfeljebb öt egységgel rendelkezzen, minthogy több megnehezíti a parancsnoklást.

A seregek számbeli növekedése folytán a hadvezér megszűnt csakis hadseregparancsnoknak lenni. Napoleon kénytelen volt hadseregét több seregre tagolni, mert különben nem tudott volna az egészen uralkodni. Ez a beosztás meg is maradt azután a legújabb időkig is.

Ám ennek a háborúnak folyamában az egy-egy hadszíntéren egyesített haderők tömege

Kovno a németek építette fahíddal.

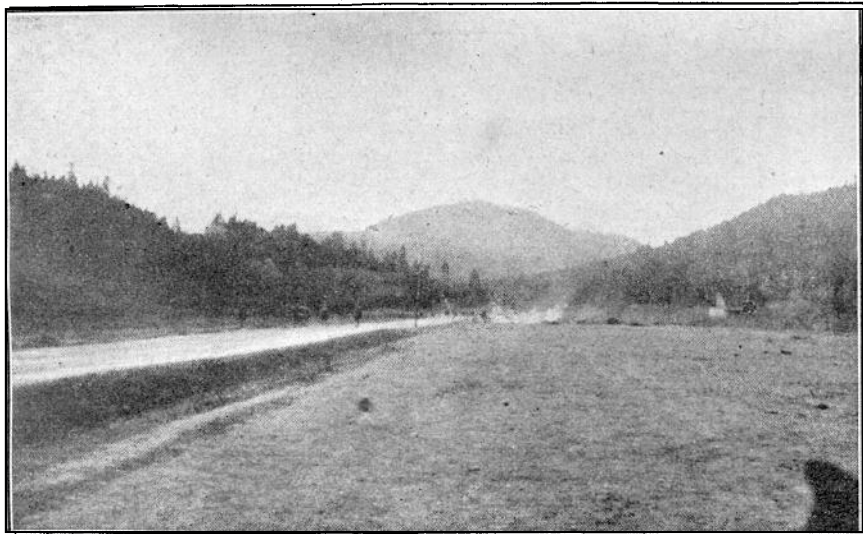
annnyira megnövekedett, hogy az egyes frontokon harcoló seregek száma tizenkettőn is túlment. Hiszen magán orosz frontunkon: Below, Eichhorn, Scholtz, Gallwitz, a bajor herceg, Woyrsch, Kövess, József Ferdinánd főherceg, Mackensen, Puhallo, Böhm-Ermolli, Linsingen és Pflanzer-Baltin seregei küzdöttek. Lehetetlennek látszott egyetlen helyről ennyi hadsereget egyenként irányítani. A főparancsnok rendelkezési egységeinek számát csökkenteni kellett.

Igy hát egy új, közbeeső egységet teremtett, olyan csoportot, mely több volt, mint egy sereg, de még sem foglalta az egész haderőt magába. Ez a bevezetett újítás: a hadseregcsoport volt.

Ezentúl minden hadseregcsoport több seregből állott, úgy hogy a főparancsnoknak közvetlenül csak a hadseregcsoportok parancsnokaival kellett rendelkeznie.

Az új rend szerint a következő beosztás lépett életbe:

Hindenburg tábornagy hadseregcsoportja. Ennek Below, Eichhorn, Scholtz és Gallwitz seregeit rendelték alá.

Műút Kovno felé.

ТЕЛЕГРАММА изъ Дѣйствующей арміи.-Люблинъ Губернатору Получена 21/VI 1915. Передаю ниже дословно телеграмму ВЕРХОВНАГО Главнокомандующаго "приказываю при уничтоженіи имущества жителей нашихъ предѣлахъ, какъ то: селеній, отдѣльныхъ дворовъ, посѣвовъ-руководствоваться слѣдующимъ: 1/ уничтожать только то, что необходимо по военнымъ требованіямъ-закрываетъ обстрѣлы при уничтоженіи составлять акты, дабы населеніе могло получить соответственное вознагражденіе; 2/ при уничтоженіи посѣвовъ на норму составлять также акты, 3/ населеніе не должно быть срываемо со своихъ мѣстъ поголовно, только мужчины военно-обязанные отъ 18-до 45 лѣтъ привлекаются работать у насъ съ организаціей довольствія; 4/ оставшееся на мѣстѣ населеніе должно быть обезпечено запасами продовольствія; 5/ широко привлечь всѣхъ безъ исключенія гражданскія власти къ выполненію этихъ мѣръ; 6/ обратиться къ населенію съ успокоительными объявленіями черезъ гражданскія власти; послѣднія должны принять всѣ мѣры-работать не покладая рукъ, чтобы внести порядокъ въ передвиженія того населенія, которое добровольно покидаетъ свои мѣста и направлять бѣженцевъ въ строго опредѣленные районы, не загрождая тыла арміи; 7/ немедленно самыми суровыми рѣшительными мѣрами прекратить самовольное уничтоженіе войсками имущества жителей; если это не будетъ поставлено во всемъ начальниками въ виду для себя обязанность, то паденіе воинской дисциплины неизбежно.-Текстъ телеграммы слѣдующій: прибывшіе только что гофмайстеръ Нейдгардъ и графъ Велепольскій доложили объ уничтоженіи цѣлыхъ селеній, на нѣкоторыхъ корпусныхъ участкахъ; о безостепенности эвакуаціонныхъ распоряженій, о неправильно создавшемся видѣмъ у населенія и войскъ понятіемъ, что это мѣры репрессіи уничтоженіе частнаго имущества безъ оцѣнки и безъ права охраненія его владельцами порождаетъ уныніе, озлобленіе, смуту; прикажите все это немедленно устранить 1741, Генераль-Адъютантъ НИКОЛАИ". Командующій арміей приказалъ командирамъ корпусовъ принять приведенное повелѣніе Верховнаго Главнокомандующаго къ точному исполненію, не допуская произвола при производствѣ реквизицій и строго карая нарушителей этого требованія.-Къ участію въ составленіи актовъ привлечь представителей мѣстной гражданскои администраціи. Все что въ повелѣніи Верховнаго Главнокомандующаго касается гражданскихъ властей-должно быть ими принято также къ безусловному исполненію.-Ново-Александрія В 9318. Ивановъ.

Вѣрно:

372

Членовникъ Особыхъ порученій /подписано/ Колосовъ.

Novo-Georgievsk várának behódolása 1915 augusztus 19-én.

Brandes W. rajza.

1915. VIII. 4.

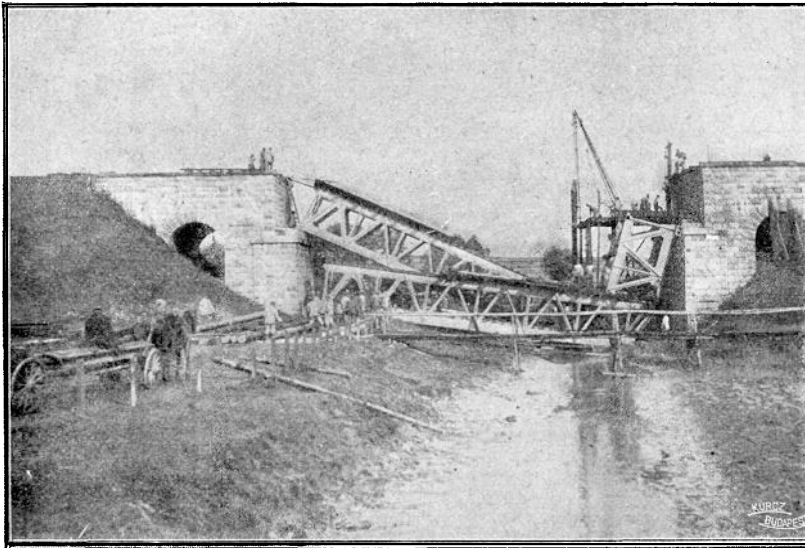
Az orosz legfőbb hadvezetőségnek az ellen-ség által hadicélokra felhasználható községek, telepek, majorságok, vetések stb. elpusztítására vonatkozó távirati parancsa az egyes orosz csapatok részére. A parancsnak jelen írógéppel sokszorosított másodpéldányát Junakov adta ki Novo-Alexandriában Ljublin kormányzónak 1915. VI/21-iki rendeletére.

Másolat. — Az operáló hadseregből Ljublin kormányzó címére 1915. VI/21-én érkezett sürgöny. Alább szószerint közlöm a legfőbb parancsnok táviratát. »Hazai lakosságunk vagyonának, nevezetesen községeknek, majorságoknak, vetéseknek *elpusztítása* alkalmával mihez-tartás végett a következőket rendelem el: 1. csak azt kell elpusztítani, ami katonai tekintetben feltétlenül akadályozza a kilövést; az elpusztításról jegyzőkönyv veendő fel, hogy a lakosság megfelelő kárpótlásban részesülhessen; 2. a lábon álló vetések elpusztításakor szintén irandó jegyzőkönyv; 3. a lakosságot általában nem kell a helyéről eltávolítani, csak a 18—45 éves hadköteles korban lévő férfilakosság dolgoztandó megfelelő szervezés foganatosítása után; 4. a helyén maradó lakosságot el kell látni a szükségességekkel; 5. ezeknek a rendelkezéseknek végrehajtására kivétel nélkül bevonandók az összes polgári hatóságok; 6. megnyugtató hirdetésekkel kell fordulni a lakossághoz polgári hatóságok révén; ez utóbbiak használnak fel minden eszközt — dolgozzanak, ne tétlenkedjenek. Szervezzék annak a lakosságnak menekülését, amely önként hagyja el lakóhelyét és a menekülőket szigorúan megállapított irányba

tereljék, hogy ne keveredjenek a hadsereg utóvédei közé; 7. határozottan meg kell akadályozni, hogy katonai csapatok önkényesen pusztítsák a lakosság javait, ha ennek végrehajtását az összes fellebbvalók nem tekintik szent kötelességüknek, mert különben a katonai fegyelem megszűnése elkerülhetetlen. — A sürgönynek következő része egy toldalék, amelyben Nejjgard udvarmester és Velepolskij gróf hírt adtak egész községek megsemmisítéséről, amiben egyes csapatrészek voltak a bűnösök; hírt adtak továbbá kiürítési meghagyások rendszertelenségéről, a rendszabályoknak a lakossággal és a csapatokkal szemben való szabálytalan foganatosításáról, hogy t. i. ezeket a rendszabályokat büntetésképpen alkalmazták és minden cél nélkül pusztították el a lakosság vagyonát a birtokosok tulajdonjogának teljes semmibevevésével, ami fájdalmat, dühöt, nyugtalanságot keltett. »Rendeljétek el mindennek megakadályozását. 1741. Nikolaj főhadsegéd.« A hadsereg parancsnoka megparancsolta a csapattestek parancsnokainak, hogy a legfőbb parancsnoknak itt közölt parancsát pontosan hajtsák végre, semmiféle önkényes eljárást a rekvirálás foganatosítása alkalmával meg ne tőrjenek és eme rendelkezés megszegőit szigorúan büntessék meg. A jegyzőkönyvek felvételének aktusába be kell vonni a helybeli polgári hatóságok képviselőit. Mind-ezen rendelkezések a legfőbb parancsnok utasítása szerint a polgári hatóságokra is vonatkoznak, amelyek kötelesek azokat haladéktalanul foganatosítani. — Novo-Alexandria 9318. Junakov. A parancs hitelül: A különös megbízások tisztviselője (aláírva) Kolosov.

Oroszból fordította: Munkácsy Mihály.

Német utászok helyreállítanak egy felrobbantott vasúti hidat Lublin és Ljubartov között.

Lipót bajor herceg hadseregcsoportja, eddigi seregén kívül, Woysch és Kövess seregeit foglalta magában.

Mackensen tábornagy a maga seregén kívül már régibb idő óta József Ferdinánd főherceg csapatai felett is rendelkezett.

Linsingen vezérezredest a maga seregének, továbbá Böhm-Ermolli és Pflanzer-Baltin seregeinek csoportvezetésével bízták meg.

Természetes, hogy ez az új szervezés egyáltalában nem volt valami ridegen merev alakulat. Sőt ellenkezőleg: a csoportok mindig a harcéri helyzet szükségleteihez és igényeihez alkalmazkodtak, úgy hogy — ha a célszerűség kívánta — egy-egy sereg kivált a maga csoportjából és addig, amíg szükségesnek látszott, valamely másik hadseregcsoportba olvadt bele.

A magyar, osztrák és német csapatoknak ez a rugékony csoportbeosztása a gyakorlatban kitűnően bevált s így teljes mértékben igazolta a szövetséges hadvezetőségeknek hozzája

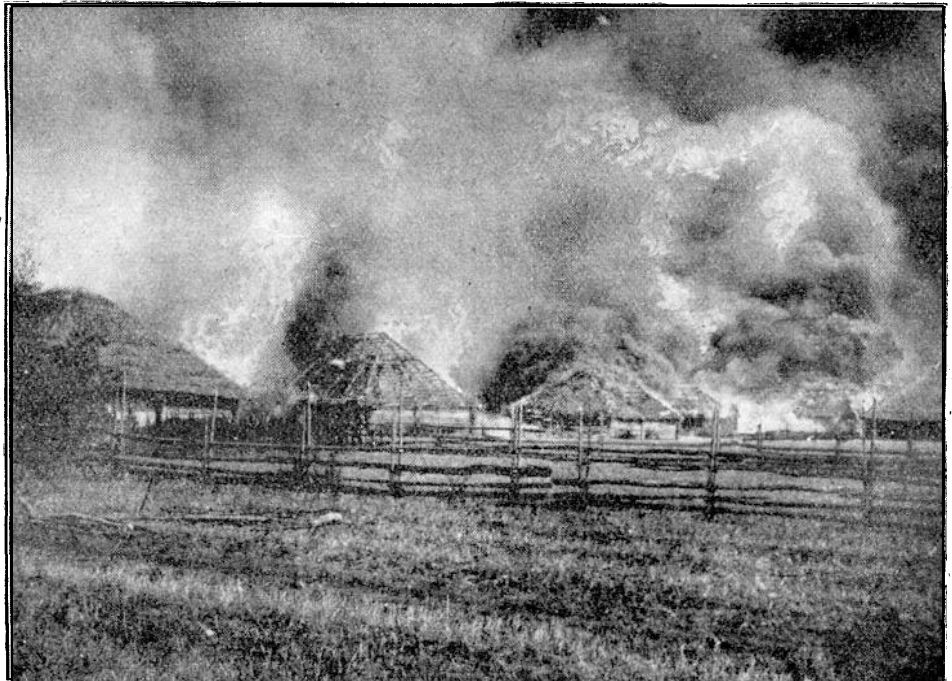
KOVNO ÉS NOVO-GEORGIEVSK VÁRÁNAK ELFOGLALÁSA.

Az oroszok Breszt-Litovszk ellen törő seregeinkkel a legkeményebben szembeszállottak. Minden talpalatnyi földet elkeseredett, éjjel-nappal tartó harcokkal kellett vitézni előretörő csapatainknak elfoglalniuk. Ám az oroszok minden elszántsága hiábavalónak bizonyult. Vitézeink lendülete újra és újra megtörte ellentállásukat, miközben ezrével kerültek fogóságunkba.

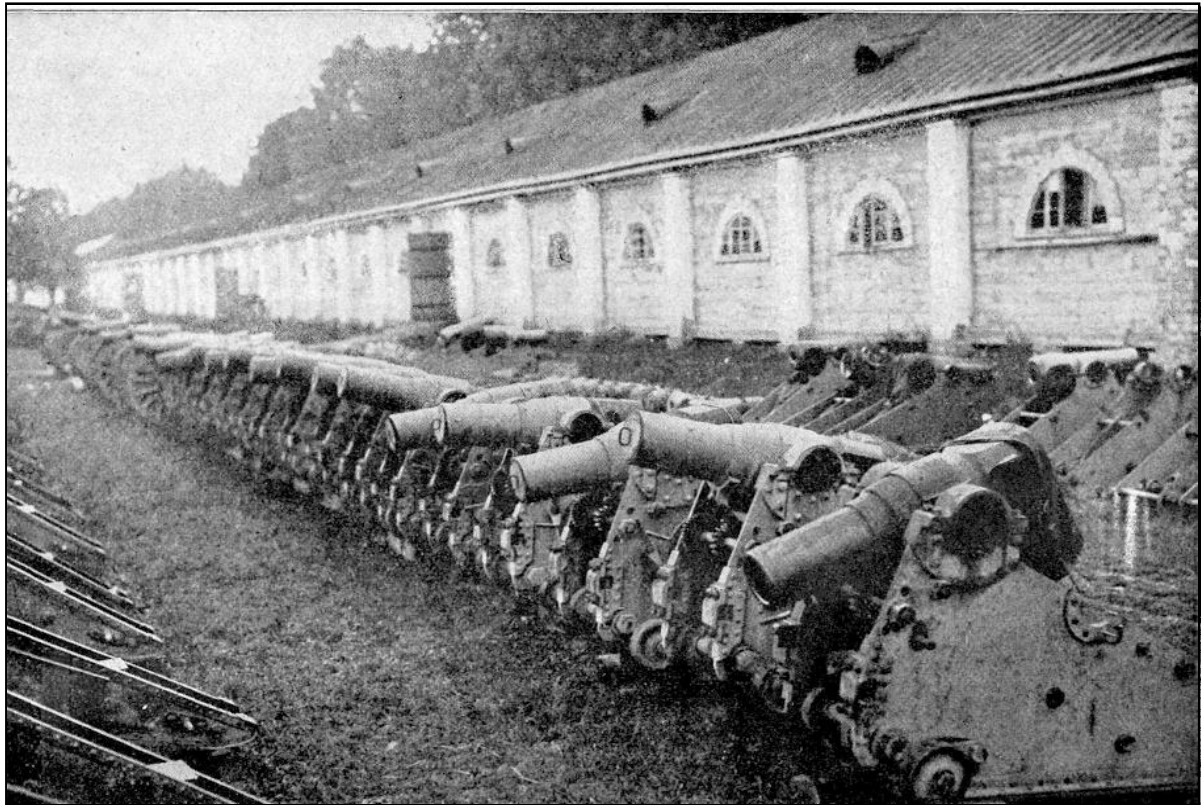
13-ikán Gallwitz serege már a Szlina-szakaszhoz ér és mindössze harminc kilométer, tehát jó egy napi járóút választja el Bjelosztochtól. A Breszt-Litovszk ellen

törő oszlopok ezen a napon Miendrvice környékéig jutnak el, tehát ötven kilométernyire a várövétől.

Frontunk folytonos megrövidülésének, mely ennek az állandó előretörésnek természetes következménye, egyik eredménye az volt aztán, hogy az egyes üldöző seregek mozgási területe is mindjobban megsűkül. A csapatok lassanként annyira összetömörülnek, hogy ez mintegy automatikusan a seregfrontok eltolódására

Az orosz visszavonuláskor felgyújtott orosz lakóházak.

Novo-Georgievszkben zsákmányolt orosz mozsarak.

Sennecke R., Berlin, felv.

vezet. A kevésbé tömött oldal felé kell kitérniök, hogy így egy kis levegőhöz juttassák egymást. Mackensen serege a Bugra támaszkodik és egyelőre nem lehet másképpen elhelyezni. Már is egy mindössze negyven kilométernyi frontterületre van összeszorítva. A Mackensenhez csatlakozó főhercegi seregnek északkelet felé kell önmagát eltolnia és a szomszédos seregek (a bajor herceg serege stb.) — éppen ezzel a céllal — lassanként szintén észak felé nyitnak tért.

És így frontunk centrumában általános »félbalra« való húzódás következik be.

József Ferdinánd seregtestei így módon Biala környékét érik el augusztus 15-ikén és egyes részeik a Krznatól északra eső területre is behatolnak.

Kövess hadserege Lasicetól keletre a Bughoz húzódik. Woyrsch és a bajor herceg seregei átkelnek a Bugon és így a Breszt-Litovszk és Bjelosztok közé eső hadműveleti területre jutnak el.

Míg így az ellenség centrumát makacsul kelet felé szorítottuk, a többi szakaszon sem szüneteltek a szövetséges seregeknek offenzív hadműveletei. Különösen *Kovno* és *Novo-Georgievszk* várainak ostromát folytatták közben teljes energiával.

Az augusztus 18-ikára virradó éjjelen Eichhorn seregének ostromló hadteste, miután az előző napon a német támadó csapatok behatoltak a vár délnyugati erődeibe, megtöri Kovno ellentállását. A vár elesik, de a védősereg legnagyobb részének még sikerült elvonulnia. A menekülő csapatok Vilna felé haladtak, de négyszáz ágyút már nem tudtak magukkal vinni. A győzőknek hagyták vissza zsákmányul.

Kovno eleste akuttá tette a veszedelmet, mely *Vilna* mellett fenyegette az oroszokat. Nikolajevics nagyherceg már nagy tartalékokat gyűjtött össze Vilna közelében és ezekre várt a feladat, hogy ezt a stratégiai szempontból rendkívül fontos helyet a végletekig védelmezzék. Ez az intézkedés, amint nemsokára kiderült, még idejében történt. A németek ugyanis Kovno elfoglalása után azonnal folytatták előnyomulásukat. Még pedig Vilna felé.

Miután Eichhorn serege elfoglalta Kovno várát, az egész megerősített Nyemen-front, melyet az oroszok még védelmeztek, az ellenségre nézve elvesztette minden értékét. Annak a kérdésnek, hogy *mikor* lesz kénytelen a Nyementől utolsó csapatait is visszavonni, gyakorlati szempontból egyáltalában nem volt jelentősége. Mert immáron kétségtelen tény volt, **375**

Arz gyalogsági tábornok (1) és Hadfy (2) allábornagy az északi harctéren.

hogyan az ellenségnek a Nyemen-szakasztól végleg le kell mondania. Hosszú ideig nem tarthatta.

Míg Kovnónál a vázolt események játszódtak le, József Ferdinánd serege és az Arz-féle hadtest az oroszokat majdnem teljesen Breszt-Litovszk várába szorította be. Ennek a seregnek balszárnya most már a Bugra támaszkodott, míg a szomszédos seregek továbbra észak felé nyitottak tért.

Mackensen seregének jobbszárnya Glavaticenél a folyó keleti partjára ment át és a cholm—bresztlitovszki vasutat ezen a vonalon is megszállotta.

19-ikén a Gallwitz-féle sereg egyes részeinek Bjelosztoktól északra a vasutat is sikerül elérniök és így a Breszt-Litovszk és Bjelosztok közötti összeköttetést megszakítják.

Ezen a napon *Novo-Georgievsk* vára is megadta jmagát *Beseler* tábornoknak, Antwerpen meghódítójának. Három héten át vitézül ellentállott, de a németek nehéz tüzérsége és a nagyszerűen működő osztrák-magyar mozsárütegek a kapitulációt megelőző napokon egyik erődöt a másik után foglalták el. Végre az egész védő-

seregnek meg kellett magát adnia, úgy hogy 85.000 orosz fogoly került a győzők kezére.

Ez a siker az általános helyzetre csak annyiban volt befolyással, hogy a *Novo-Georgievsk* ostrománál lekötött osztrák-magyar és német haderők felszabadultak és máshol lehetett őket felhasználni.

Azok az orosz csapatok, melyek Kovno és Grodno között még a Nyementől nyugatra állottak, most már gyorsan a folyó felé vonultak vissza.

BRESZT-LITOVSK KÖRÜLKERÍTÉSE ÉS ELFOGLALÁSA.

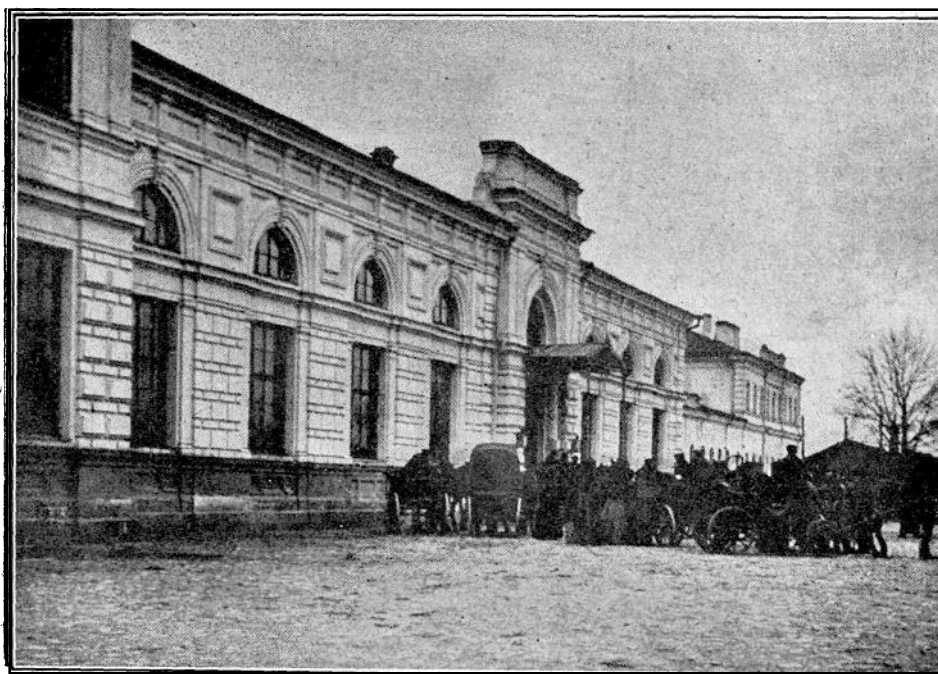
Augusztus 20. és 21-én mind világosabbá vált, hogy előrenyomuló seregeink teljes sikerrel törték át az oroszoknak Bjelosztok és Breszt-Litovszk közötti védelmi szakaszát. Breszt-Litovszkot északon és délen már körülkerítették a szövetségesek.

Arz tábornoknak Mackensen seregéhez tartozó osztrák és magyar hadteste a várat nyugat felől a Bug szögletében támadta meg.

Osszoviec egyik felrobbantott erődje.

Grohs A., Berlin, foto.

A bjalosztocki pályaudvar.

Ennek a seregnek többi hadteste már Breszt-Litovszkától délre és délkeletre a Bug keleti partján állott.

József Ferdinánd és Kövess seregei, valamint a többi szomszédos sereg az Osszoviec és a Lezna közötti teret foglalták el.

Magában Osszoviecben helyt állott még az ellenség, de e hídfő védőinek meg kellett gondolniok, hogy amennyiben késlekednek, a visszavonulás útját elvágják előlük a szövetségesek. De ennyire most már nem hagyták jutni az oroszok a dolgokat. Azon a bajon, mely novogeorgievszki késedelmezésükből származott, mégis csak okultak.

Az ellenség 22-ikén elhagyta Osszoviecet és a hídfőbe német csapatok vonultak be.

Ugyanezen a napon osztrák-magyar csapatok élei Vladimir-Volinszki környékéről egészen Lubomlig és Turijszkig nyomultak előre. Látható volt, hogy hadműveleteik célja Kovel, ez a jelentékeny vasúti csomópont volt. *Abban a pillanatban*, mikor csapatainknak sikerült Kovel is elfoglalniok, az egész orosz hadszíntér mintegy két részre volt szétvágva. Az ellenség ugyanis elveszítette ezzel az utolsó vasútvonalat, mely a Polesjetől nyugatra álló centrumát a Polesjetől délre lévő oldalterületével kötötte össze. Ha

ez megtörténik: egész Volhinia elszigetelődik és legalább egyidőre mellékhadszíntérré válik.

Ez a pillanat gyorsan és pontosan bekövetkezett. *Kovel* augusztus 23-ikán Puhallo tábornagy seregének lovascsapatai szállják meg. Erre aztán — amint azt akkoriban legfelsőbb hadvezetőségünk jelentette — győzelmes lovasságunk... északi irányban tört előre.

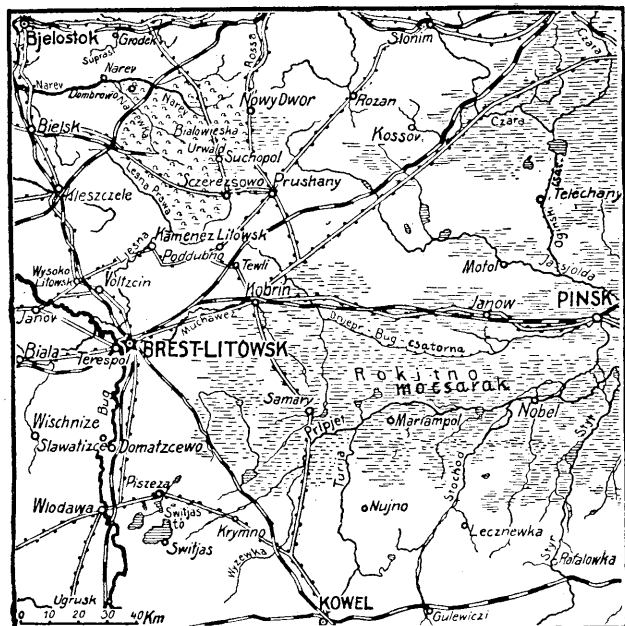
[ ] Kovel elfoglalása, mint már jeleztük, rendkívüli stratégiai sikert jelentett. De nemcsak ez volt a jelentősége. A jövőidő hadtörté-

nelme különös súllyal fog arról a napról megemlékezni, melyen lovasaink benyomultak Kovelbe. Hiszen ezzel kezdődött meg a félrevezetésnek az a művelete, melynek zsenialitás tekintetében alig van párja a háborúk történetében. *Puhallo* tábornagy Kovel elfoglalása után mindenáron azt a látszatot akarta kelteni, mintha északi irányba folytatná előnyomulását. Ez a törekvése, amint később kitűnt, fényesen sikerült. Valódi szándékát, melyet az oroszok csak később ismertek fel és mely a legnagyobb meglepetés volt rájuk nézve, tel-

Felrobbantott vasúti híd a Bugon Breszt-Litovszknál. A folyó tulsó partján a 16. honvéddalagezred járőre látható, amely elsőnek nyomult be a várba.

A „Kilophot“,
Wien, fekv.

A Białostok—Breszt-Litovszk—Pinszk—Kowel között lefolyt harcok színhelye.

jesen el tudta az ellenség elől rejtteni. Mikor rájöttek, hogy mit akar, már nem tudták szándéka kivitelében megakadályozni. Késő volt. Tehát úgy tett, mintha észak felé akarna előretörni és ily módon azt hitette el az oroszokkal, hogy serege Kobrin felé igyekszik. Pedig egészen más terve volt — és rendkívüli ügyességét, amint nemsokára kitünt, fényes siker koronázta.

Közben Arz tábornok osztrák-magyar hadteste Breszt-Litovszk várövének rendkívül erős nyugati frontját páratlan kitartással és bravúrral támadta.

Augusztus 24-iken Dobrinka falunál, a vártól délnyugatra, az utolsó előállításokat is áttörjük és honvédcapatok Kobiljani helység közelében már másnap egyik főerődöt foglalják el, míg egy császári és királyi csapatokból álló rohamoszlop ugyanabban az időben Koroszcinn mellett egy másik erődöt kerít hatalmába. Az oroszok ekkor belátták a további ellentállás hiábavalóságát. A védő-

sereg csapatai megkezdették a véréből való kivonulást.

A győzők utánuk törtek és megszállták a citadellát. 26-ikán Höfer altábornagy azt az öröndetes hírt jelentette a monarchia népeinek, hogy *Breszt-Litovszk*, Oroszországnak ez a Varsó után leghatalmasabb védővára: *a miénk!*

28-ikán *Olitát*, ezt a jól megépített hídfőt is elhagyják az oroszok. Még csak Grodno vára, ez a nevezetes Nyemen-erősség állott ellent a szövetségeseknek.

Az a körülmény, hogy az ellenség olyan sietőséggel ürítette ki az összes megerősített helyeket, azt mutatta, hogy már nem helyezhetett súlyt megtartásukra, hogy védésük nem jelentett már rájuk nézve semmiféle értéket, más szóval, hogy az oroszok végképpen lemondottak arról, hogy valahol megálljanak és hogy megkezdették az általános, sőt részben menekülés-szerű visszavonulást.

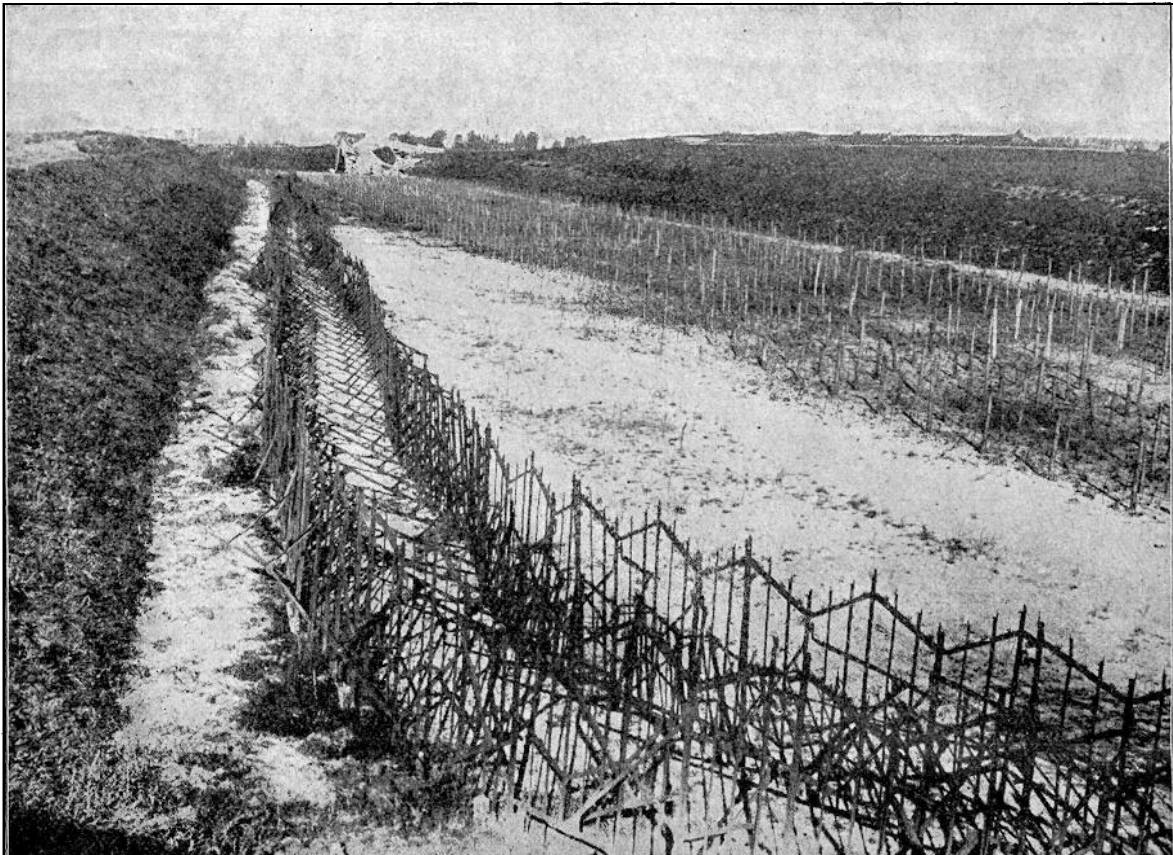
A Breszt-Litovszknál megvert orosz seregek Minszk irányában hátráltak.

ÖSSZEFOGLALÁS.

Oroszország elleni nagy offenzívánkat még nem fejeztük be. A császári és királyi seregeknek azok a nagyszerű hadműveletei, melyek augusztus 25-ikén Breszt-Litovszk elfoglalásához és — Kovelnél — az orosz front egészé-

Elakadt német teherszállító automobilmek Lengyelország homoksvatagjain.

Drótsövény-akadályok Breszt-Litovszk Kobiljani erődje előtt.

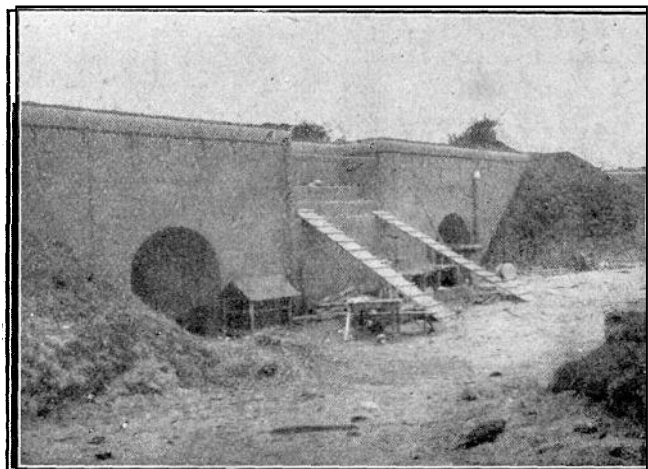
Braemer W., Berlin, felv.

nek szétszakításához vezettek, már a legközelebbi napokban más nagy, győzedelmes akciókba csaptak át. Puhallo, aki az ellenséget Koveltől északra, Bucsinon túlra szorította vissza, lovaságával, seregének zömével kelet felé, a volhíniai várháromszög ellen fordult közben és megkezdte az előnyomulást Lucsk irányában. Még augusztus vége előtt Kelet-Galiciában is roppant csapást mértek a szövetségesek az ellenségre és ott is visszavonulásra kényszerítették. Ezek az új események azonban, melyek a Polesjetől délre elterülő hadszíntéren kezdettek lejátszódni, már a hadjárat következő fejezetébe tartoznak.

Ám mielőtt erre rátérnénk, foglaljuk még egyszer röviden össze mindazt, ami május 2-ikától augusztus 26-ikáig, tehát nem egészen négy hónap alatt történt az orosz hadszíntéren, hogy így tiszta képét lássuk azoknak az eredményeknek, melyeket csapataink értek.

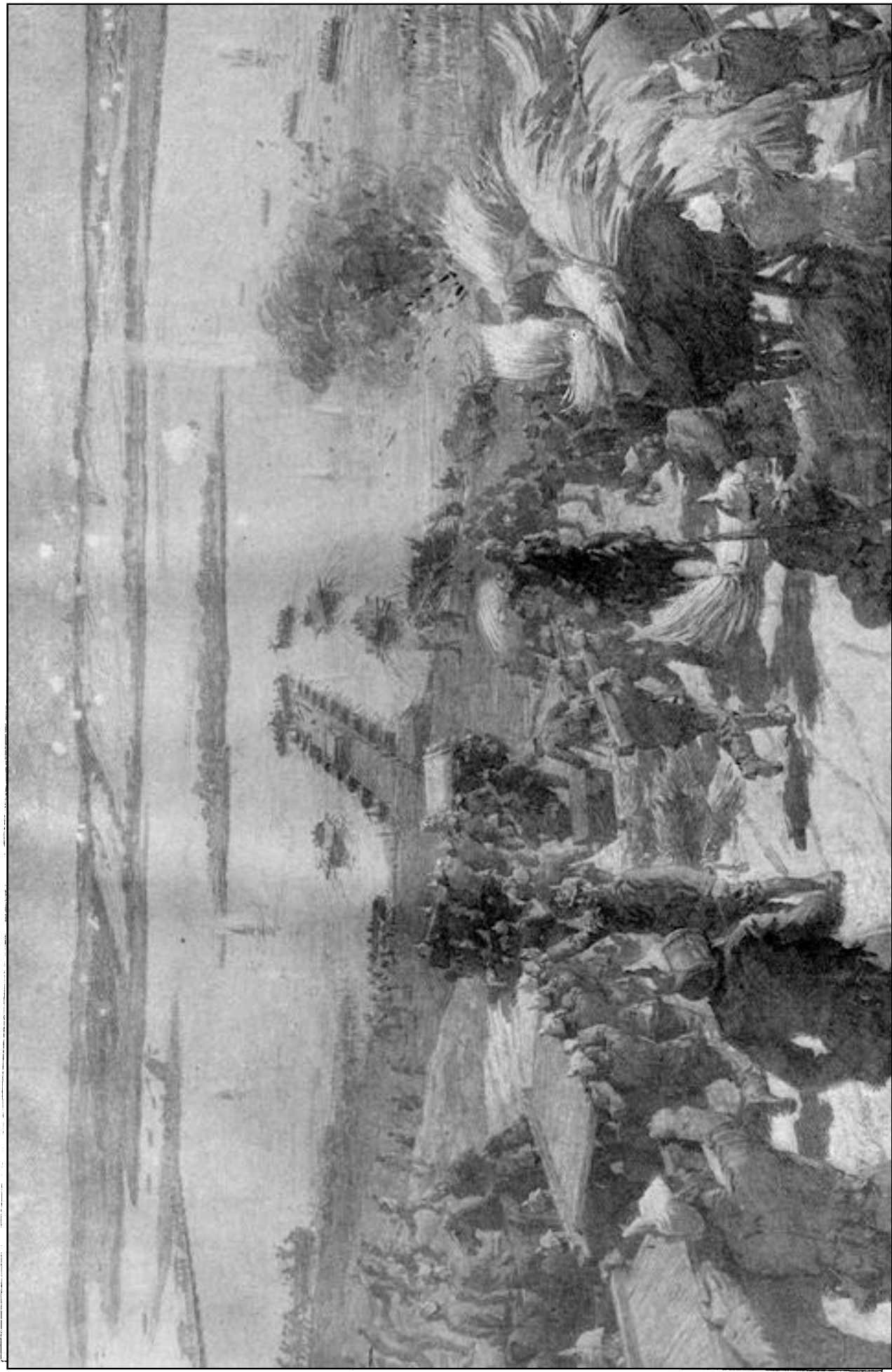
Azok a hadműveletek, melyek ebben az időközben lejátszódtak Nyugat-Galiciában, a Dunajec mellett kezdődtek és mélyen bent Oroszországban, a Polesje nagy mocsárterületének bejáratánál fejeződtek be. Ez alatt az idő alatt a szövetségesek nemcsak Magyarország és

Bukovina északi részéből verték ki az oroszokat, hanem majdnem egész Galiciából, azonkívül elfoglalták Kurlandnak legnagyobb részét, egész Lengyelországot és Volhíniának tekintélyes darabját. Ezenkívül több mint egy millió foglyot veszített az ellenség, míg egy másik félmillió orosz meghalt vagy megsebesült. Várai közül csak Grodno, Lucsk, Rovno és Dubno állott még,

A bresztlitovszki V. számú erőd.

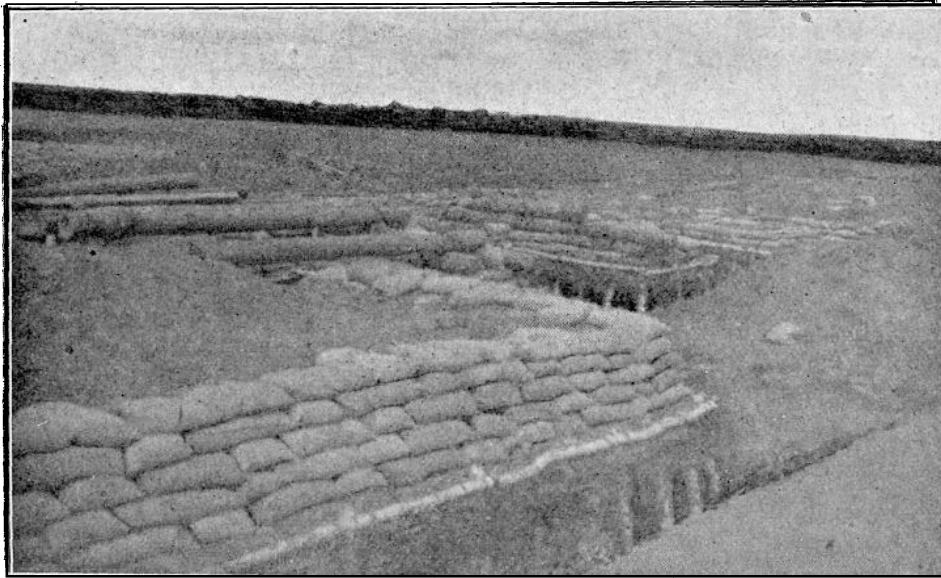
Boronkay Kálmán felv.

Német csapatok átkelése a Visztulán, a Radomka-folyó torkolatánál, 1915. július 27-28-án.

Gehrke F. rajza.

Várszerűen kiépített orosz hadállás Vilmánál.

Koch O. F., Berlin, felvétele.

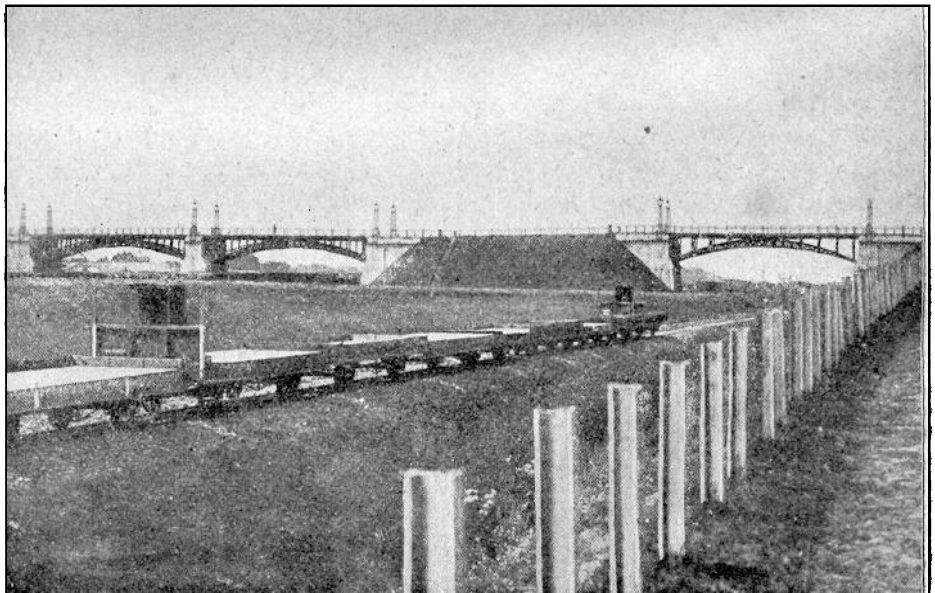
a többi mind elesett. Több mint ezer ágyúja és hadianyagának szinte áttekinthetetlen hányada szintén a kezünkre került. Frontjának összefüggését széttéptük; a megvert ellenséges sereg két, egymástól elszigetelt csoportban özönlött vissza kelet felé, követve és szorongatva a központi hatalmak diadalmas seregeitől, amelyek a sok győzelmes áttörés után most kétoldali átkarolással fenyegették a bomladozó orosz haderőt.

Csapataink tehát rendkívülit vittek véghez ebben a nem egészen négy hónapi időben. Oroszország még nem volt ugyan teljesen legyőzve, de valami olyasmi ment végbe a bámuló világ előtt, amit előzőleg senkisé nem tartott lehetségesnek: bebizonyosodott, hogy Oroszország legyőzhetetlensége csak legenda, hogy diadalmasan lehet vele szembeszállani. Napoleon hadi művészete az orosz hadszíntér különös sajátosságain tört meg, a terep volt az, mellyel lángesze nem tudott megbirkózni. De mi tanultunk példáján, mi a háborúk nagymesterének hibáin is okultunk. A mi sikerünk titka abban rejlett, hogy kényszeríteni tudtuk az oroszokat a

mérkőzésre és mikor ezt elértük, nem engedték őket többé szabadjukra és szünetet sem tartva, gyors egymásutánban mértük rá a csapásokat.

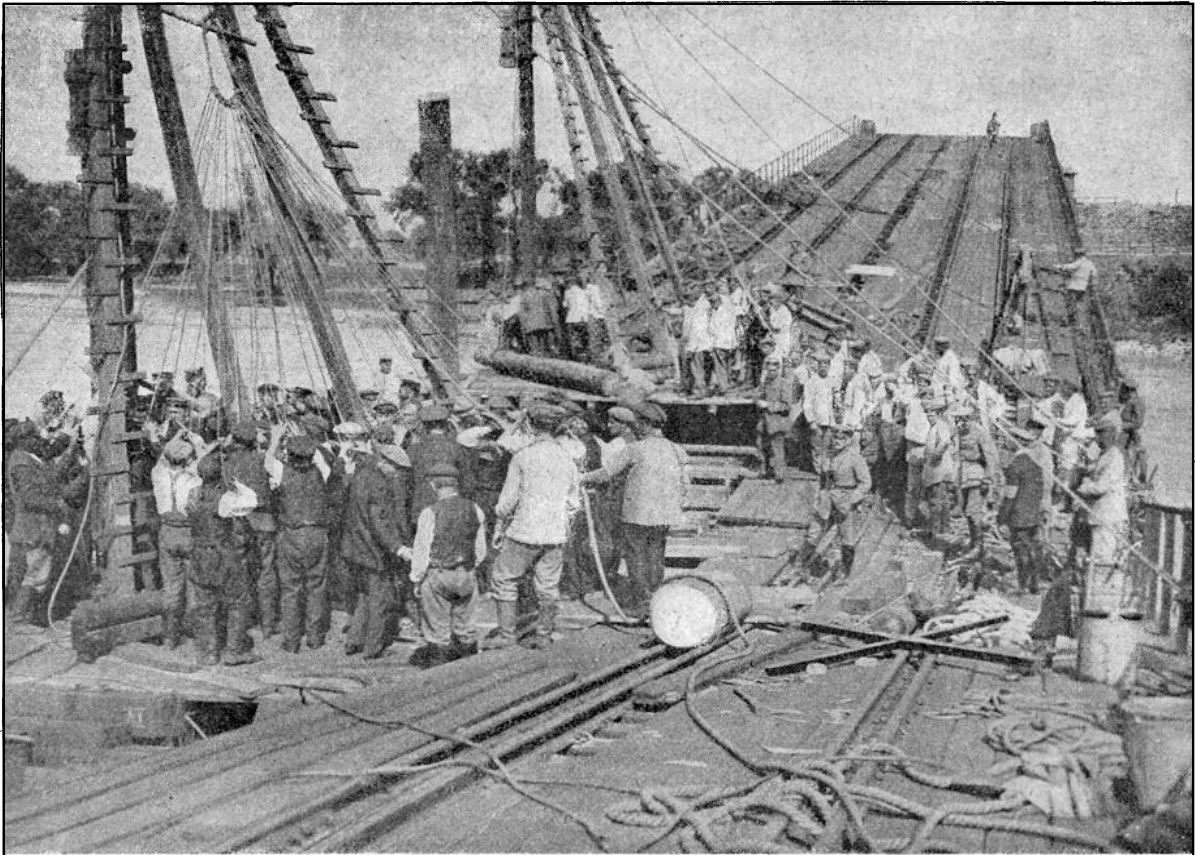
Oroszország nagy ereje egyrészt hadszínterének óriási, szinte megmérhetetlen kiterjedésében rejlett, másrészt a rendelkezésére álló roppant embertömegekben. Ám az első előny kihasználására részint nem engedünk seregeinknek időt, megakadályozván, hogy velünk szemben híres »visszavonulási stratégiáját« alkalmazhassa; részint az egykor bevált

hadviselési módszer alkalmazása a központi hatalmak bámulatot keltő felkészültsége mellett teljes anachronizmusnak bizonyult. Hiába pusztították el az oroszok visszavonulásuk közben a vetéseket, a készleteket, hiába égették fel a falvakat és vonszolták magukkal a lakosságot: az osztrák-magyar és német hadvezetőség seregeinek ellátását nem bízta az ellenség kényére, a vidék szegénységével vagy gazdagságával változó vak véletlenre, hanem olyan arányú és olyan gyorsan működő hadtápszervezetet létesített, amilyenhez fogható még nem látott a világ. Ezzel szemben a hagyományos orosz

A kovei Turija-híd.

Stern és Schiele, Berlin, felv.

Német utászok kijavítják az oroszok által felrobbantott varsói Visztula-hidat.

»visszavonuló stratégiának« csődöt kellett mondania. Ami pedig az oroszok kimeríthetetlen katonatömegeit illeti, hála fáradhatlan kitartásunknak, az orosz tartályból a legértékesebb anyagot kimerítettük, úgy hogy ami megmaradt, nemcsak kevesebb lett egyre, hanem értéktelenebb is.

Oroszországnak annyi ereje még maradt, hogy védekezhessék. De támadó hadjáratot nem tudott többé folytatni. Offenzíváját letörtük.

Csak a központi hatalmak tetszésétől függött, hogy a nagyobb ellentámadásra képtelen orosz birodalommal szemben meddig folytassák az offenzívát. Onnan, ahová eljutottak és ahonnan tovább is behatolhattak Oroszország belsejébe, nem tudta őket többé az ellenség visszaszorítani. Ebben a biztos tudatban katonai fölényünk fejeződött ki. És ez a tudat, ez a biztonság volt talán legnagyobb eredménye a négyhónapos, dicsőséges küzdelmeknek és nagy-szerű győzelmeknek.

Növelte ennek az eredménynek jelentőségét a központi hatalmak győzelmeinek s az orosz haderő összeropantásának nemzetközi

hatása is. A semleges államok, sőt saját szövetségei is álmélkodva látták a világ legnagyobb katonai hatalmasságának megrokkadását, tehetetlen vergődését. Valóban, a történelemben alig volt még olyan helyzet, mint az, amikor a legögösebb, legelbizakodottabb deszpótikus hatalom, melynek keze eladdig elért a világ minden tájékára, segítségért könyörgött, nemcsak szövetségeseinek, a nagyhatalmaknak, hanem a kicsiny semleges országoknak is.

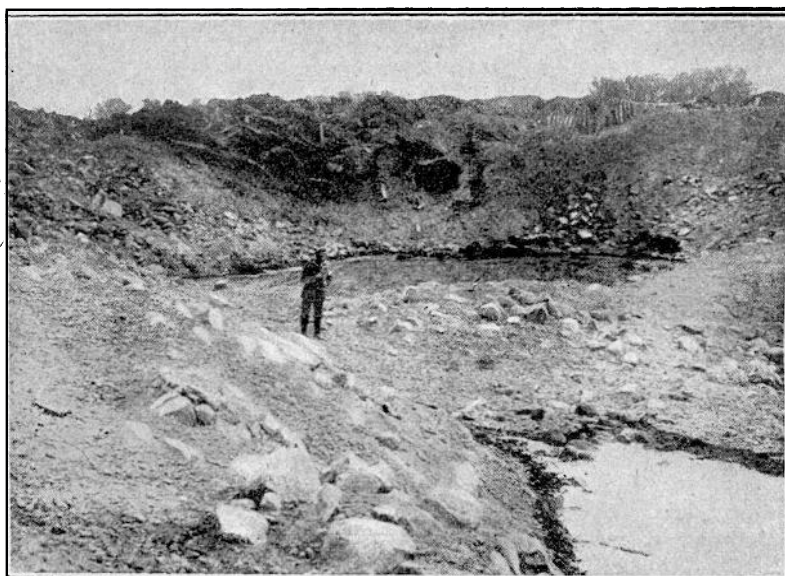
A legyőzhetetlen hírében álló óriás jai-kiáltásának nevezetes dokumentuma Szaszonov orosz külügyminiszter beszéde az orosz дума augusztusi ülészakájának megnyitása alkalmával. Segélykérés Bulgáriától, Görögországtól, Romániától, a szerbek újabb önfeláldozó vitézi tetteinek elvárása, az angol, francia és olasz szövetségesek erőteljes harci tevékenységének követelése hatják át minden diplomáciai sima kifejezésmód mellett is ezt a beszédet, amely nyílt bevallása volt az orosz katonai hatalom összeomlásának.

Ám mindez a segélykérés eredménytelen maradt. Az angol és francia seregek nem kezd-

tek támadást a németek nyugoti harcfrontai ellen, a szerbek nem adták fel nyolc hónap óta tartó tétlenségüket: Oroszország roppant vereségei közepett katonailag teljesen magára maradt.

De magára maradt diplomáciai tekintetben is. A balkáni államokat, amelyeknek egykoron úgyszólván korlátlan irányítója volt, nem tudta megmozdítani. Angol és francia

szövetségeseivel együtt képtelen volt elérni, hogy Szerbia visszaadja Bulgáriának az 1913. évi balkáni háborúban tőle jogtalanul elrabolt macedón területeket, ami által Bulgáriát a saját és az ántánt céljai számára megnyerni vélte. Nem sikerült a Dardanellák áttörése sem s Oroszország szövetségeseivel együtt messzebb állott háborújának egyik főcéljától, Konstantinápolytól, mint bármikor azelőtt.

Robbantási tölcsér Breszt-Litovszkban.